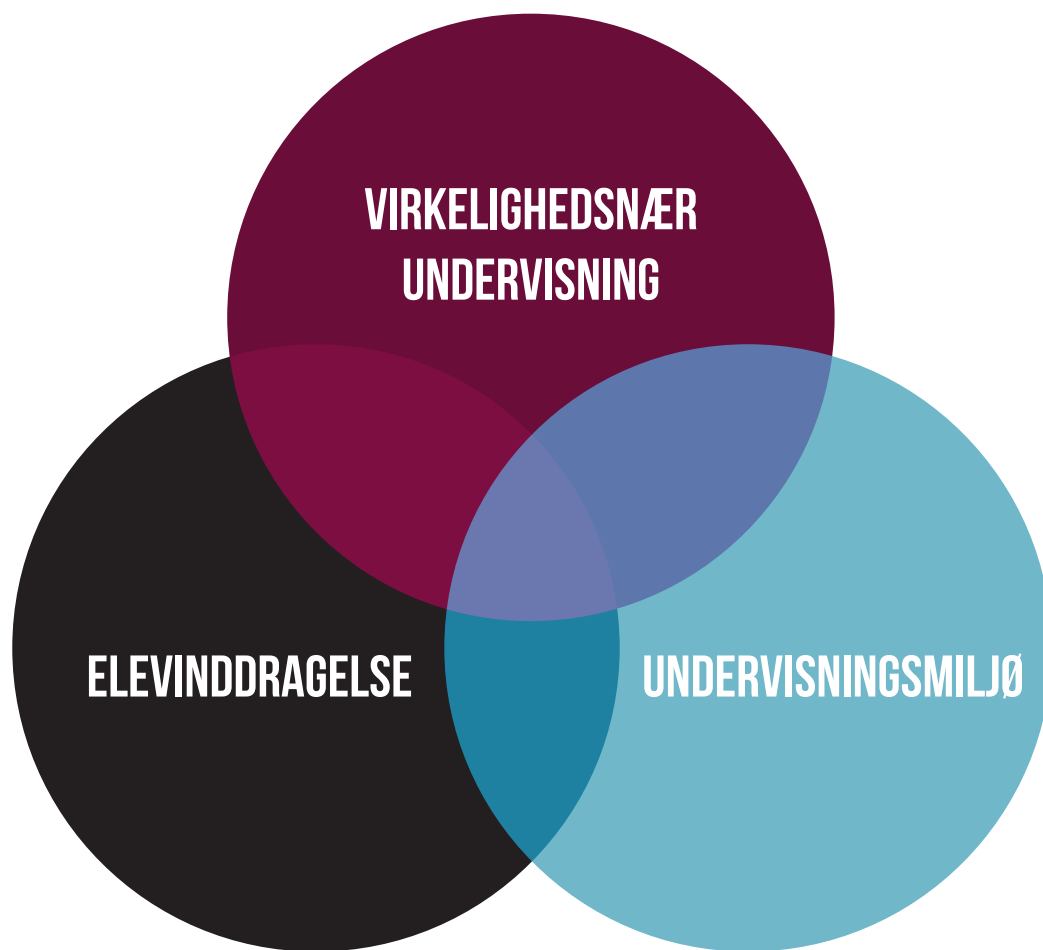

NICE SKOLEDAG

En rapport der sætter skarpt på handelselevernes trivsel

Denne rapport er udarbejdet af Landsammenslutningen af Handelsskoleelever, og har til formål, at sætte fokus på handelselevernes trivsel, undervisningsmiljø, elevinddragelse.

Landsammenslutningen
af Handelsskoleelever

Indhold

Forord	2
Formål	2
Undervisningsmiljø	2
Fysisk undervisningsmiljø	2
Socialt undervisningsmiljø	2
Undervisningsmiljøloven	2
Respondenter	3
Konklusion	4
Fysisk undervisningsmiljø	4
Socialt undervisningsmiljø	4
Elevinddragelse og motivation	5
1. Hvor ofte opleves problemer med udluftningen i klasselokaler?	6
2. Hvor ofte opleves det ikke at kunne høre læreren og/eller se tavlen?	9
3. I hvor høj grad opleves skolens faciliteter at indbyde til f.eks. gruppearbejde?	11
4. Hvor ofte begrænser skolens IT-faciliteter undervisningen?	13
5. Snakker du med andre på skolen end dine klassekammerater?	16
6. I hvor høj grad føler du dig inkluderet i det sociale fællesskab?	19
7. I hvor høj grad opleves det at have indflydelse på undervisningen?	21
8. I hvor høj grad motiverer lærere elever til at deltage aktivt i undervisningen?	23
9. I hvor høj grad føles undervisningen relevant for fremtiden?	26
11. I hvor høj grad opleves det at der modtages forskellige former for undervisning?	31
12. Andre bemærkninger	33

UNDERVISNINGSMILJØET PÅ LANDETS HANDELSSKOLER

Forord

Undersøgelsen af elevtrivsel er lavet af Landssammenslutningen af Handelsskoleelever (LH), blandt HG- og HHX elever i perioden fra den 5. august til den 27. oktober 2014. Spørgeskemaet er blevet spredt til eleverne i forbindelse med LH's besøg på landets handelsskoler i studiestarten 2014, og er så spredt af elevrådene til skolens øvrige elever.

Formål

Formålet med undersøgelsen er at sætte fokus på de udfordringer, eleverne oplever med undervisningsmiljø. Undervisningsmiljøet på skolerne har en stor indvirkning på udbyttet af undervisningen, trivsel for eleverne og fastholdelsen af eleverne.

Undersøgelser dokumenterer, at et godt socialt miljø er en direkte faktor til at fastholde eleverne på uddannelserne. Desuden er lærernes evne til at motivere fagligt samt sociale relationer også betydelige for elevernes læring og fastholdelse.

De fysiske rammer har også indvirkning på elevernes læring og fastholdelse af dem. Disse faktorer er dog direkte, og sværere at måle.

Formålet for LH er derfor at opsøge, hvilke problemer der eksisterer, og derefter at bruge besvarelsenerne til det videre arbejde for handelsskoleelevers trivsel og læring på handelsuddannelserne.

Undervisningsmiljø

Undervisningsmiljø består af tre hovedområder; det fysiske, det sociale og det æstetiske. I denne undersøgelse har vi primært ønsket at få besvarelser på spørgsmål vedrørende det fysiske og det sociale undervisningsmiljø. Derudover har vi ønsket at få besvaret, hvordan eleverne oplever elevinddragelse på deres skoler, om de modtager forskellige former for undervisning og deres oplevelse af, om undervisningsstoffet er relevant, da det er væsentlige faktorer for elevernes motivation.

Fysisk undervisningsmiljø

Det fysiske undervisningsmiljø handler om sundhed, ergonomi, indeklima og sikkerhedsmæssige forhold. Vi har i denne undersøgelse valgt at spørge ind til handelsskoleelevernes fysiske undervisningsmiljø omhandlende indeklima, klasselokaler og skolens faciliteter, herunder IT-faciliteter.

Socialt undervisningsmiljø

Det sociale undervisningsmiljø drejer sig om, hvordan eleverne trives med hinanden, deres lærere, de faglige krav og udfoldelsesmuligheder i undervisningen. Vi har valgt at undersøge elevernes sociale miljø, herunder graden af inddragelse i det sociale fællesskab på skolen og i klassen.

Undervisningsmiljøloven

Der eksisterer i dag en lov om elever og studerendes undervisningsmiljø, den siger blandt andet:

- “§ 1. Elever, studerende og andre deltagere i offentlig og privat undervisning har ret til et godt undervisningsmiljø, således at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Undervisningsmiljøet på skoler og uddannelsesinstitutioner (uddannelsessteder) skal fremme deltagernes muligheder for udvikling og læring og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.”
- “Stk. 2. Den myndighed, bestyrelse eller person, der har ansvar for uddannelsesstedet, skal sørge for, at de krav, der er omtalt i stk. 1, bliver opfyldt.”
- “Stk. 3. Eleverne og de studerende m.fl. skal medvirke til og samarbejde med ledelsen om at tilvejebringe og opretholde et godt undervisningsmiljø og herunder bidrage til, at de foranstaltninger, der træffes for at fremme et godt undervisningsmiljø, virker efter deres hensigt.”

Der eksisterer altså i dag et lovmæssigt grundlag, der siger, at handelsskoleeleverne har ret til et godt undervisningsmiljø, fysisk såvel som psykisk og æstetisk. Det lovmæssige grundlag siger også, at det ikke er elevernes ansvar at sikre et godt undervisningsmiljø, men at de skal medvirke og samarbejde til at sikre et godt undervisningsmiljø.

Respondenter

Respondenterne er både HHX- og HG-elever. Eleverne, der har svaret på spørgsmålene vedr. deres oplevelse af undervisningsmiljøet og deres trivsel på skolen, er fra følgende skoler:

- Business College Syd
- Campus Vejle
- Erhvervsskolerne Aars
- Haderslev Handelsskole
- Handelsgymnasium Rønde
- Herningsholm Erhvervsskole
- International Business College
- Morsø Handelsgymnasium
- Roskilde Handelsskole
- Silkeborg Business College
- Skive Handelsskole
- Slotshaven Holbæk
- Thisted Handelsgymnasium
- Tradium
- Tønder Handelsgymnasium og Handelsskole
- Viden Djurs
- Zealand Business College
- Aalborg Handelsskole
- Århus Købmandsskole

Konklusion

Fysisk undervisningsmiljø

Hver fjerde handelsskoleelev oplever hver dag problemer med udluftningen i undervisningslokalerne, mens endnu en fjerdedel ugentligt oplever disse problemer. I alt oplever halvdelen af landets handelsskoleelever alvorlige problemer med udluftningen, hvilket har konsekvenser, såsom fysisk ubehag, mindsket koncentrationsevne og den generelle trivsel i skoletiden.

Det store problem er et udtryk for, at skolerne ikke er opmærksomme på, om deres udluftning fungerer ordentligt, og såfremt skolerne er opmærksomme på det, gør de ikke noget ved det. Dette skyldes enten, at det ikke tages seriøst, eller fordi der ikke er midler til at sikre god udluftning. Samtidig oplever 31% af landets handelsskoleelever ugentligt eller dagligt, at de ikke kan se tavlen, og/eller høre hvad læreren siger. Dette er basale forudsætninger for at kunne tage en uddannelse, og få noget ud af den. Det er blandt landets handelsskoleelever næsten en kendsgerning, at sidder man bagerst i klasselokalet, er det ikke muligt at følge med i undervisningen. Det gør sig gældende for mange, at hvis man vil kunne følge med i undervisningen, bliver man nødt til at komme tidligere for at få en plads. Der er ofte en meget gammeldags kassetænkning hvad angår indretningen af klasselokaler, da de ofte er indrettet uhensigtsmæssigt.

9 ud af 10 handelsskoleelever oplever i nogen eller meget høj grad opfordring til gruppearbejde. Det er glædeligt. Gruppearbejde er vigtigt på en handelsuddannelse, både i forhold til at kunne sparre og snakke med ens klassekammerater, men også i forhold til at handelsskoleeleverne bagefter kan agere på et arbejdsmarked, hvor evnen til at indgå i gruppearbejde er vigtigt, for at kunne fungere på sin respektive arbejdsplads.

Generelt set er støj stadig et problem for mange handelsskoleelever, der oplever, at det kan være svært at arbejde i grupper, grundet et for højt støjniveau og for lidt privatliv. Her er det vigtigt, at skolerne er opmærksomme på, hvordan deres arbejdsfaciliteter fungerer.

I et moderne samfund er det vigtigt at kunne følge med tiden. Derfor er mange, hvis ikke alle skoler, begyndt at inddrage IT i undervisningen. IT kan være et rigtig godt middel til at udvide undervisningen, gøre den mere virkelighedsorienteret, og inddrage eleverne. Desværre oplever 41% af landets handelsskoleelever ugentligt eller oftere problemer med, at skolens IT-faciliteter er med til at begrænse undervisningen. Når man som skole går over til brug af IT, er det afgørende, at man ved hvordan IT skal bruges, og at man sørger for, at IT-udstyret fungerer optimalt. Det er rigtig ærgerligt, at hvad der burde være en udfoldelse, bliver en begrænsning. Specielt opleves der problemer med internettet, der er for langsomt, og intranets der er ude af drift.

Socialt undervisningsmiljø

Ser man på det sociale undervisningsmiljø, er det 18% af landets handelsskoleelever, der månedligt - eller sjældnere - snakker med andre elever end dem fra vedkommendes klasse. Ligeledes oplever 19% af landets handelsskoleelever månedligt - eller sjældnere - at føle sig inkluderet i skolens sociale fællesskab.

Det er grundlæggende problematisk, at næsten 1/5 af landets handelsskoleelever i så lav grad oplever at være en del af en skole og et fællesskab. For at kunne få det optimale ud af undervisningen, skal man som elev at være glad og trives socialt. Trives man som elev ikke socialt, kan det være svært at lære noget, og skoletiden bliver ikke en god tid.

Årsagen til, at mange elever snakker med andre end deres klassekammerater, skyldes generelt at de kender dem i forvejen, eller gennem venskaber uden for skolen. Flere elever oplever, at skolen ikke har løftet sit ansvar i forhold til at blande eleverne på tværs af klasserne. Det er vigtigt, at skolerne tager ansvar for den sociale trivsel på skolen og tager initiativer, der kan forbedre denne.

Elevinddragelse og motivation

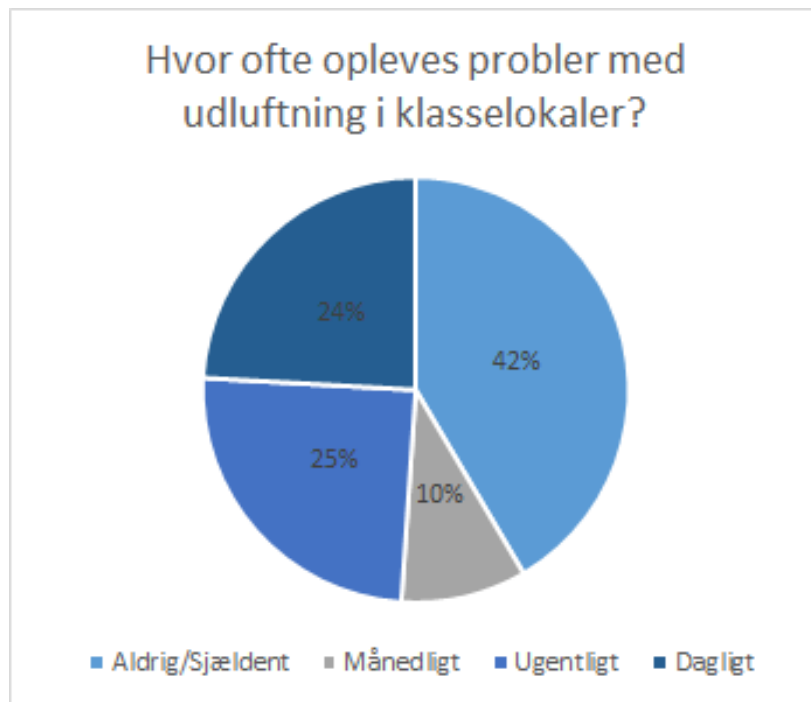
Hver tredje handelsskoleelev svarer, at de slet ikke - eller i lav grad - oplever at have indflydelse på undervisningen. Det er problematisk, fordi elevinddragelse i undervisningen er et ofte uudnyttet værktøj til at styrke fagligheden, samfundsengagement og trivsel for eleverne. Generelt set kan det ud fra undersøgelsen konkluderes, at der eksisterer en diskurs på skolerne om, at lærerne bestemmer undervisningsmetoderne, og at man som elev ikke kan kræve elevinddragelse.

Det er et problem, at det er hver 5. elev, som ikke føler sig motiveret til at modtage undervisning af lærerne. Hvis der ikke er nogen motivation fra lærerne, til at eleverne deltager aktivt i undervisningen, lægges alt ansvaret over på eleverne. Eleverne er af den opfattelse, at det udelukkende er dem selv, der står for motivationen i undervisningen.

Det er et problem, at der er 36% af eleverne, som føler, at det kun er nogle af deres fag, som er virkelighedsnære. Over 50% af eleverne mener, at deres fag er relevante. 33% af alle respondenterne har sagt, at de synes, at dansk er mindst relevant. 16% af alle respondenterne har svaret, at de synes, samtidshistorie er mindst relevant for dem. Disse fag er med til at skabe lav motivation for den enkelte elev, når man ikke føler, at undervisningen er relevant for fremtiden, er det sjældent, at man følger med i timerne.

Samtidig oplever 69% af de spurgte elever slet ikke, i lav grad eller i nogen grad at de modtagne undervisningsformer varierer. En varieret undervisning gør, at uddannelserne bliver mere rummelige over for forskellige elever, fordi undervisningens tilgang vil kunne engagere flere forskellige typer af elever. Ved en varieret undervisning kan eleverne blive mere motiverede for læring.

1. Hvor ofte opleves problemer med udluftningen i klasselokaler?

På besvarelsen kan man se, at ca. hver 4. elev oplever problemer med udluftningen i deres klasselokale dagligt, og hver 4. elev oplever problemer med udluftningen ugentligt. Tilsammen er det næsten hver anden respondent, der oplever dette problem på ugentlig basis.

Eleverne har behov for et undervisningsmiljø, som er inkluderende og ikke gør, at eleverne får det fysisk dårligt. Udluftning i klasselokalet sikrer et tilstrækkeligt luftskifte, og begrænser forurening af indeluften. Hvis der ikke er en ordentlig udluftning, kan det medføre, at der er for høj koncentration af CO₂ i klassen, hvilket kan føles ubehageligt, og det kan påvirke elevernes evne til at træffe rationelle beslutninger. Ved dårlig luftkvalitet i klasselokalerne kan elevernes sundhed påvirkes negativt, eleverne kan få symptomer som ondt i hovedet, irritation i øjne og næse, forværring af astma eller allergi, koncentrationsbesvær og dårligere indlæringssevne. Det er bevist, at et velventileret indeklima har en direkte positiv effekt på elevers indlæringssevne, generelle trivsel og sundhedstilstand.¹ Derfor er det problematisk for elevernes indlæring, at næsten halvdelen af eleverne ugentligt oplever problemer med udluftning.

Der er konkrete krav til ventilationen i bygningsreglementet, hvor man har anvist, hvad man som minimum må have som ventilationsanlæg. Dette kan dog være mekaniske, naturlige eller hybride ventilationssystemer, hvilket gør, at hvis lokalerne har nok vinduer, kan dette være i orden. Det kan konkluderes ud fra disse besvarelser, at der ikke forekommer optimale krav til at sikre en ordentlig ventilation.

¹ <http://dcum.dk/u-5-4-ventilation>

“Vinduet er altid åbent.”, “Nogle i klassen vil altid have vinduet åbent, så det er koldt.”, “Vi åbner et vindue og så er der frisk luft.” og “Vi har næsten altid vinduerne åbne.”

Af de respondenter der har svaret sjældent/aldrig ift. spørgsmål 1, er der 17 personer, som har kommenteret, at de luffer ud med vinduet åbent, hvilket gør, at nogen har kommenteret, at klasselokalet er koldt.

Hvis ventilationen foregår ved at åbne vinduerne i lokalerne, vil der ofte være forskellige meninger, om hvorvidt vinduerne skal være åbne eller lukkede, da der er forskel på elevernes placering, og i hvilken grad de bliver eksponeret for luften. Derudover stiger støjniveauet og kulden/varmen hurtigt, ved at bruge vinduer som primær ventilation. For der er, ved benyttelse af vinduer som ventilationssystem, større chance for gennemtræk og støj udefra.

Det følgende afsnit er udpluk af kommentarer, fra dem som, på daglig basis, oplever problemer med udluftningssystemet: *“Synes hurtigt at der kommer til at lugte indelukket.”, “Når vi har undervisning, bliver der hurtigt tung luft i rummet, medmindre vi åbner vinduerne.”, “Luften er tung og klam.” og “Dårlig luft og generelt meget varmt.”*. En af kommentarerne er mere alvorlig: *“Jeg synes aldrig, at der er den rigtige udluftning, man sidder tit og får ondt i hovedet og har det dårligt, fordi der ikke er den rigtige udluftning.”* En respondent får det altså dårligt af at have denne form for udluftning. Det er et problem, hvis man bliver syg af at tage i skole, og får det dårligt bare af at sidde til undervisning. Det er farligt for nogle allergikere at komme i skole, fordi de kan få et anfald, forårsaget af de dårlige forhold, der er på skolerne.

Vi har opsøgt handelsskoleelev Stefan Roy Aaslev Frederiksen, som er 3.g elev på ZBC HHX i Næstved. Han oplever til dagligt at have problemer med skolens udluftningssystem. Det gør han, fordi skolens udluftning reguleres af vejret udenfor. Hvis der er koldt udenfor, hundefryser han også indenfor. Hvis der er varmt udenfor, bliver han nødt til at sidde og dryppe af sved, midt i danskundervisningen. *“Når jeg møder ind i skole og min motivation for at lære noget er i top, falder den drastisk, når jeg kommer ind i klassen, og sidder og kan ikke tænke på andet end hvor meget jeg sveder”* Siger Stefan.

Løsninger:

- Klasser med færre elever, så der ikke udsendes så meget CO₂. Udluftningen vil forekomme nemmere, både ift. brug af ventilationssystemerne og vinduerne. Løsningen vil dog være omkostningsfuld, da der skulle bygges flere klasselokaler.
- Oprette rotations klasser. Eleverne har ikke faste klasselokaler, men de vil, i løbet af undervisningsdagen, skulle skifte klasselokaler, så de kommer op og stå, udenfor og få noget frisk luft. Eleverne vil så komme ind i et andet klasselokale, som har været brugt af andre, det ville føles mere friskt for eleverne.
- Lave 45 minutters lektioner, hvor der er 5 minutters pause. I disse 5 minutter ville der blive luftet ud, ved naturlig udluftning. Man kunne eventuelt sige, at eleverne skulle gå ud fra klasselokalet i disse 5 minutter. Det vil også bidrage til en bedre læring blandt eleverne,

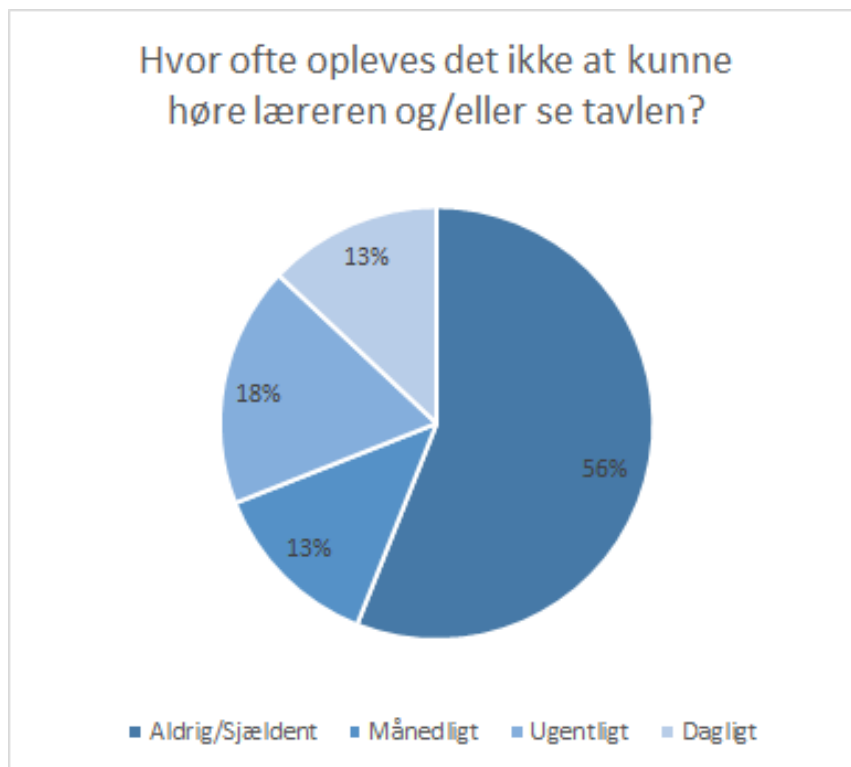

hvis man afholder disse små pauser, for unge har svært ved at koncentrere sig, i for lang tid af gangen.²

- Skifte til mekaniske ventilationssystemer. Ventilationssystemerne skal skiftes til noget af højere kvalitet, end det man som minimum skal have nu jf. bygningsreglementet. Denne løsningsform vil være den dyreste, og den som kan tage længst tid at få gennemført.

² <http://www.srg.dk/Default.aspx?ID=2160>

2. Hvor ofte opleves det ikke at kunne høre læreren og/eller se tavlen?

Stilles handelsskoleeleverne spørgsmålet: "Hvor ofte oplever du, at du ikke kan høre din lærer, og/eller se tavlen i klassen", svarer 69% af de adspurgte, at de, på en månedlig basis eller aldrig/sjældent, oplever dette. Dette gør sig, på en daglig eller ugentlig basis, gældende for 31% af de adspurgte elever.

At kunne se tavlen eller høre, hvad læreren siger, er en helt grundlæggende præmis for at kunne lære noget, og få udbytte af undervisningen. Derfor må det også tages meget alvorligt, at en så stor del af landets handelsskoleelever oplever problemer med dette.

Det udtrykkes generelt i kommentarsporet, at det er bagerst i klasselokalerne, at der er problemer med at høre læreren eller se tavlen, dette sker blandt andet, fordi klasselokalerne er indrettet på en måde, således at eleverne forrest i lokalet skygger for tavlen.

"Jeg har svært ved at se tavlen fordi jeg er for lille", "Det kan være svært at se tavlen, hvis man sidder bagerst i lokalet" og "Hvis man sidder nede bagerst så sker det jo dagligt, når lærerne ikke kan finde ud af hverken at snakke højt eller finde ud af at zoome ind på tavlen". Disse er blandt kommentarerne til spørgsmålet. Et andet svar lyder "Jeg sidder bagerst i klassen, så lærerne påstår ofte, at det er naturligt". Den sidste kommentar er rammende, for det er den generelle diskurs, ift. sammenhængen mellem at sidde bagerst i lokalet, og ikke at kunne følge med i undervisningen. Dette kunne tyde på, at klasselokalerne ikke er tilstrækkeligt rummelige for alle eleverne.

Mange elever udtrykker, at de oplever problemer med at se tavlen, grundet dårlig belysning, fra lamper og solskin. Dette gør, at eleverne ikke har mulighed for at se, hvad der står på klassens smartboards. Respondenterne svarer blandt andet: *"Hvis jeg sidder bagerst i klassen, er det ikke altid så nemt at se den elektroniske tavle - og vi er en IT-skole?!"* og *"Vi er for mange i klassen, og dårlig belysning"*. Langt de fleste handelsskoler har over de seneste år anskaffet smartboards. Smartboards kan ved ret brug bidrage til et hensigtsmæssigt og innovativt brug af IT³ i undervisningen. Desværre er det et generelt problem med smartboards, at det kan være svært at se skærmene, grundet at de er hvidt betonede, hvilket betyder, at bare en smule forkert lys kan gøre tavlens billede usynligt.

Også tavlernes placering opleves som problematiske: *"Smartboardet sidder lidt lavt, og man skal sidde lidt underligt for at kunne se hele tavlen"* og *"Vi skifter pladser en gang imellem, og ved at blive placeret i den ene side af klassen, kan man ikke se noget på smartboardet i den anden side"*. Dette er blandt besvarelser, der omhandler tavlernes placering. Det er problematisk, at elever oplever, at de skal sidde ubekvem for at kunne følge med i undervisningen, eller de oplever, at der er steder i klasselokalet, hvor det konsekvent ikke er muligt at se tavlen. Det, ikke at kunne se tavlen, har en direkte konsekvens for elevens udbytte af undervisningen, fordi det kan være en direkte hindring for overhovedet at kunne følge med i undervisningen.

Nogle elever oplever også at have lokaler, der er direkte uhensigtsmæssige til brug af undervisning: *"Vi har nogle stolper midt i klassen"*.

En kommentar lyder: *"Det er selvfølgelig forskelligt fra lærer til lærer, men generelt føles det som om forbindelsen mellem lærer og elev er ret svag"*. Det har stor betydning for elever at kunne føle en forbindelse mellem dem og deres undervisere. Derfor er det også problematisk, hvis de fysiske forhold i klasselokalet er med til at svække lærer-elev relationen.

Det er relevant at huske på, ift. besvarelserne af spørgsmålet, at de adspurgte elever sidder forskellige steder i klasselokalet, og at besvarelserne udelukkende er et udtryk for elevernes subjektive oplevelse i klasselokalet. Det kan ud fra denne besvarelse ikke konkluderes, at det er i 31% af klasselokalene, hvor disse problemer er, men at næsten 1/3 i hvert klasselokale oplever dette problem.

Løsninger:

- Udgangspunktet for ordentlige tavleforhold skal tages højde for siddepladsen længst væk fra tavlen i lokalet.
- Der skal, ved opbygningen af klasselokaler, tages højde for højdeforskelle.
- Skolerne skal undersøge alternative løsninger til Smartboards, der giver samme fordele, men som er mulige at se, fra alle afkroge af klasselokalet – uanset belysning.
- Opbygningen af klasselokaler skal gentænkes, således at den tilgodeser alle elever.
- Tavler skal have en hæve-sænke funktion, så det er muligt at tilpasse den efter behov.

³ Ved "hensigtsmæssigt og innovativt brug af IT i undervisningen", forstås et brug af IT der fremmer differentierede undervisningsmetoder og brug af IT som går ud over det at tage noter på computer, og læse fagbøger på internettet.

3. I hvor høj grad opleves skolens faciliteter at indbyde til f.eks. gruppearbejde?

Ude på skolerne oplever 9 ud af 10 elever, at deres skoles faciliteter i nogen grad - eller bedre - er indbydende. Faktisk oplever hele 60 %, at faciliteterne i høj grad eller i meget høj grad er indbydende.

Skolens faciliteter kan betyde meget for elevernes indlæringsevner. Hvis skolens lokaler ikke indbyder til f.eks. gruppearbejde, kan de fysiske rammer forhindre elevernes faglige indlæring. Det er vigtigt, at skolens lokaler er inspirerende, fordi det motiverer eleverne. Hvis lokalerne derimod er kedelige eller mørke, kan det påvirke elevernes psyke negativt, til enten at blive uinspireret, trætte eller triste.

Det er som udgangspunkt rigtig positivt, at eleverne oplever gode forhold til gruppearbejde. Det er værd at bemærke, at der er mange skoler, som har faciliteterne til det, men ikke benytter dem. Nogle skoler prioriterer simpelthen ikke gruppearbejdet i særlig høj grad. Der er f.eks. en respondent, der skriver: *“Vi bliver stort set aldrig opfordret til gruppearbejde.”* Det kan derfor blive rigtig svært for eleverne at bruge de eksisterende faciliteter, hvis disse faciliteter ikke bliver integreret i undervisningen. Hvis man som skole har gode faciliteter, så vil det også gavne elevernes læring at bruge dem.

Heldigvis oplever flere af eleverne, at de har meget gruppearbejde, samt gode faciliteter til dette. Dertil er det værd at bemærke, at størstedelen af dem, som mener, at deres faciliteter er gode, er elever fra skoler, hvor der har været renovering. Mange elever oplever også, at der er gode elevrum, sofaer langs gangene og torve eller lignende. Dog er der også mange, som oplever, at de har for få elevrum, ulækre sofaer og meget larm.

Størstedelen af eleverne oplever gode faciliteter, men nærmest alle oplever problemer med for meget larm ude på gangene. Der er derfor mange, der kommenterer, at der mangler rumdelere eller andet, som kan afskærme for lyden. Det er tydeligvis et generelt problem, og det er ikke optimalt for elevernes trivsel og udbytte af undervisningen, at det skal være sådan.

Der er også nogle af eleverne, der skriver, at de efterspørger bedre stole og borde på gangene til gruppearbejdet.

Derudover oplever nogle elever, at deres faciliteter er gode, men at de ikke bliver brugt. Den oplevelse har de, fordi de ikke bliver opfordret til gruppearbejde. Dette er problematisk, fordi gruppearbejde er et alternativ til den ensformige tavleundervisning, og giver eleverne muligheder for at få et større fagligt udbytte af undervisningen. Det er vigtigt, at eleverne har gode fysiske forhold for at opnå størst muligt udbytte af undervisningen.

Generelt kan man konkludere, ud fra besvarelserne, at størstedelen af handelsskoleeleverne oplever, at faciliteterne indbyder til gruppearbejde, men at mange efterspørger bedre fysiske faciliteter. Der er stadig 1/10, der oplever ringe faciliteter på deres skoler, og næsten alle elever oplever larm, der er forstyrrende for gruppearbejde.

Løsninger:

- Plads til at sidde og arbejde uden for klasselokalerne.
- Bedre lydisolering.
- Opsætning af rumdelere.

4. Hvor ofte begrænser skolens IT-faciliteter undervisningen?

13% af respondenterne har tilkendegivet, at de har daglige problemer med IT-faciliteterne på skolen, og hele 41% af eleverne oplever som minimum problemerne på ugentlig basis.

Det er vigtigt, at eleverne har mulighed for at få mest muligt ud af undervisningen. Det er et problem, hvis IT-faciliteterne ikke er optimale, fordi det kan gå ud over den faglige undervisning, og/eller sparring med lærerne. Det er også et problem, hvis nogle elever bliver ekskluderet fra undervisningen, fordi skolerne ikke stiller de nødvendige IT-faciliteter til rådighed, som f.eks. funktionelle computere. Klasselokalernes IT-faciliteter er de vigtigste, dermed ment projektoren, smartboardet eller hvad end klassen har. Det er et problem, at eleverne ofte oplever at skulle vente 10 minutter på, at computeren starter op, så undervisningen kan begynde. Det er vigtigt, at den tid, man har til læring, bliver brugt fuldt ud, og ikke begrænser, men skaber muligheder for eleverne. Det vil give mulighed for læring, gennem andet end bare røv til sæde, men gennem computeren.

Det er vigtigt, at skolen integrerer IT faciliteter, de sociale medier og teknologien i undervisningen, da de giver muligheder, og ikke begrænsninger, for eleverne og lærerne. Det er derfor vigtigt, at skolen har godt internet til eleverne, så de kan være med i undervisningen, på forskellige måder.

Skive Handelsskole har allerede afprøvet et projekt, med at integrere IT i undervisningen, som viste sig at være en stor succes for eleverne, da de kunne følge med i undervisningen på en helt anden måde. Det gav dem muligheden for at svare på opgaverne gennem de sociale medier, men også finde svarene derigennem.⁴

Undersøgelser viser også at på mange uddannelsessteder bliver der købt interaktive tavler, men at lærernes undervisningsform stadig minder om forelæsninger, hvor at lærerne forbereder et oplæg og der kun er en facit i undervisningen. De interaktive tavler kræver altså efteruddannelse af lærerne, således at undervisningsformerne bliver inkluderende af eleverne og at der er mulighed for at alle elever er aktive i undervisningen.⁵

- Problemerne med IT-faciliteterne opleves typisk med netværket på skolerne og mangel på stikkontakter. Hvis der er et krav fra skolerne om, at eleverne skal have computer med i skole, for at kunne gennemføre undervisningen, er det vigtigt, at der er mulighed for at bruge dem.
- Den samlede tilkendegivelse fra eleverne lyder, at internettet generelt er dårligt på handelsskolerne: *"Det dårligste internet nogensinde. I afsætning har mange af os intet kunne lave pga. at internettet er for dårligt. Vi har måttet skippe tid af vores afsætningstimer pga. dette."*
- Derudover beskriver flere også, at internettet ofte er nede og/eller ude af funktion, hvilket gør undervisningen umulig for handelsskoleeleverne, eftersom meget af undervisningen og afleveringerne foregår digitalt. Herudover beskrives og uddybes der flere gange, at lektieplatformene på skolerne tit går ned, og at dette også gør undervisning umulig for kortere eller længere perioder: *"Lectio er ofte nede, og skriver "Access denied", hvilket gør det umuligt at aflevere, eller hente ting derinde."*
- *"Smartboardet virker ikke" "Projekter virker ikke" "Der er tit problemer med smartboards i klasserne, eller lærerne kan ikke finde ud af at bruge dem."*
- Det er også undervisningsmidlerne, som lærerne benytter, der er problemet. Det er både, at eleverne ikke kan se projektoren/smartboardet ordentligt, men også at lærerne ikke kan finde ud af at bruge udstyret. Lærerne synes, at det er ligeså slemt som eleverne, at de ikke kan finde ud af at bruge udstyret. Det gør undervisningen dårligere for eleverne, da det medvirker til en ensformig undervisning, da det er svært at lave den anderledes, når man ikke har midlerne til det.

Hele 41 % af eleverne har beskrevet, at de ugentligt bliver begrænset af IT-faciliteterne på skolerne. Det vil sige, at 4 ud af 10 elever ugentligt oplever, at IT-faciliteterne besværliggør elevernes muligheder for at få udbytte af undervisningen. Handelsskolerne skal kunne tilbyde ordentlige IT-forhold, så eleverne kan få den optimale undervisning og blive forbedret fagligt. Besvarelsene beskriver tydeligt, at skolerne fremover vil få meget at se til, for at kunne forbedre IT-faciliteterne på skolerne, således at de kan løfte elevernes faglige niveau.

⁴ http://www.sdu.dk/om_sdu/fakulteterne/humaniora/nyhed_arkiv/2011/sociale+medier

⁵ <http://www.version2.dk/artikel/skoler-bruger-millioner-paa-interaktive-tavler-og-faar-daarligere-undervisning-46183>

Det er vigtigt, at skolerne også er med til at gøre eleverne klar til arbejdsmarkedet. For man kan i dag ikke fungere på arbejdsmarkedet, hvis man ikke kan håndtere en computer og de sociale medier på højt niveau. Kommunikationen er nemlig begyndt at foregå over mails, Facebook og telefon.

Løsninger:

- Ansæt flere kvalificerede IT-supportere. At sikre ordentlige IT-faciliteter er skolens ansvar.
- Give lærere et IT-kursus eller efteruddannelse om integrering af IT i undervisningen, inden for de systemer den enkelte skole benytter.
- Integrerer IT som en del af undervisningen, så eleverne forstår vigtigheden af den.
- Udskifte IT udstyret, det vil optimere undervisningen i klasselokalerne.

5. Snakker du med andre på skolen end dine klassekammerater?

11% af de adspurgte oplever, at de aldrig/sjældent snakker med andre end deres klassekammerater. 18% af respondenterne oplever, at det er månedligt, sjældent eller aldrig, at de snakker med andre end klassekammerater. Der er dog 87% af respondenterne, som oplever ugentlig eller dagligt at snakke med andre end deres klassekammerater.

Dette er relevant at spørge om, eftersom vi tit hører elever sige, at de ikke føler, at de kender nok elever på skolen. Eleverne kender kun til andre elever, som de tidligere har haft relationer til før handelsskolen, eller gennem valgfag og deltagelse i elevrådsarbejde. Der er altså ikke nok sociale tiltag, for at man kan lære hinanden at kende. Det er vigtigt for eleverne at kunne snakke med andre end klassekammeraterne, for at de ikke bliver indefrosset i deres klasselokaler, og ikke kommer uden for lokalerne. Det er vigtigt, at skolerne fokuserer på, at eleverne får en god skolegang, så de kan have det godt, når de befinder sig på gangene. Det er vigtigt at eleverne lærer nye personer at kende, når de går ud af dit klasselokale, for at de kunne føle sig trygge gennem deres skolegang. Det er problematisk, at der næsten er 20% af respondenter, som ikke snakker med andre end sine klassekammerater, da det i sidste ende kan svække den faglige forståelse.⁶

"Kender mange andre elever på skolen, men det er ikke noget skolen har været skyld i. Jeg kender dem gennem mine venner og sådan noget.", "Kender en del fra tidligere skole, og gennem andre."

⁶ <http://dcum.dk/undervisningsmiljoe/psykisk-undervisningsmiljoe>

og *"På skolen må du selv opsøge andre, desværre. Ofte snakker du med dem, du allerede kender."* Dette er et udsnit af de kommentarer, som er afgivet, fra de respondenter som har svaret at de dagligt eller ugentligt snakker med andre end deres klassekammerater. De personer, som respondenterne snakker med, er altså nogen, som de kender i forvejen, det er ikke nye personer, som de har lært at kende gennem deres skole. Kommentarerne afspejler, at man lærer nye personer at kende ved at deltage i elevrådsarbejde, eller at tage et valgfag. Det er ikke de tværfaglige projekter, på tværs af klasserne, som skaber relationerne. Der mangler tiltag fra skolens side, hvis de sidste knap 20% skal inkluderes og lære nye personer at kende. Det kan også være ekskluderende for andre, at der altid er nogen, som på forhånd kender hinanden, som snakker sammen, da det er svært at komme ind i en samtale, med nogen som allerede kender hinanden.

"Vi har ikke været introduceret godt til hinanden.", "Der bliver ikke gjort så meget for fællesskabet, med de andre på skolen." og *"Jeg kender ikke andre på skolen, end dem fra min klasse"* Dette er nogle af kommentarerne fra respondenterne, der har svaret, at de månedligt eller sjældent snakker med andre end deres klassekammerater. Der bliver rejst kritik af, at eleverne aldrig bliver introduceret til hinanden, eller at der ikke bliver fokuseret nok på sammenholdet på skolen. Det er et problem, at der er så mange elever, som ikke snakker med andre end deres klassekammerater. Det er knap 20%, som oplever enten aldrig, sjældent eller kun månedligt at snakke med andre end deres klassekammerater. Det er især elever, som ikke kommer fra lokalområdet, der har problemer med dette. Det skyldes, at de fleste relationer er opbygget tidligere, som eleverne har kendt i længere tid end deres tid på uddannelsesinstitutionen. De relationer, som skabes på handelsskolerne, er ofte "tvungne" relationer, gennem enten deltagelse i elevrådsarbejdet eller valgfag.

Vi har fået en kommentar fra en handelsskoleelev om dette problem. Hans navn er Magnus Lermiin, og han går på Aarhus Købmandsskole i Risskov. Han oplever dagligt at snakke med andre på sin handelsskole, her giver han sin begrundelse: *"Jeg går nu i 3.g på min skole, hvor jeg også er elevrådsformand. Jeg tror aldrig jeg havde lært andre at kende, hvis det ikke havde været for mit elevrådsarbejde, og mine venner fra folkeskolen på handelsskolen. Det er virkelig ærgerligt, at min skole ikke går op i at få os elever rystet mere sammen. Vi har selvfølgelig selv et ansvar for dette, men det er svært fra elevrådets side at lave dette, når skolen sjældent lytter til os. Jeg ville ønske at jeg havde været gennem flere tværfaglige forløb, på tværs af klasserne, så jeg kunne have fået flere nye venner."*

Løsninger:

- Tværfaglige forløb på tværs af klasserne, hvor der bliver bestemt grupper, så eleverne kan lære hinanden at kende. Det skal være forløb, hvor det giver mening, at man arbejder sammen. Mange af tiltagene på tværs af årgangen skal foregå på 1.år, da det er her det er vigtigt at snakke med andre og opbygge nye relationer. De kan laves i de allerede fastlagte projekter, på 1.år og/eller på grundforløbet.
- Færre obligatoriske fag, så man laver uddannelserne mere valgfagsbaseret. Så kan eleverne vælge, hvilke valgfag de vil have ud fra motivation og lyst. Det skaber et bedre fællesskab på tværs af klasser, da eleverne bliver delt op, så de har flere fag med

forskellige personer, og derfor kan møde flere nye personer i timerne. Det vil altså være en løsning, som både vil give eleverne mere motivation, men også et socialt sammenhold på tværs af årgangene.

- Mere arbejde med tutorordninger. En tutorordning medfører, at ældre elever sørger for, at de nye elever kommer bedre på ind på skolen, og at de får nogle gode første dage på den nye uddannelse. Ved at lave sådanne ordninger, vil man kunne nedbryde fordommene mellem de ældre og de nye elever, så de får et bedre sammenhold. Det vil altså både give 1.g'erne en god start på handelsskolen, men også et bedre fællesskab på tværs af årgangene.

Flere dage som har faglig relevans, men også har fokus på det sociale på tværs af klasserne. Det vil give mulighed for anderledes læring, og mere sammenhold på tværs af klasserne. Det er vigtigt, at det er hele dage, som der bliver lavet om, og de bliver afholdt kontinuerligt. Man kan ikke lære hinanden at kende, hvis man bare er sammen i 2 timer, én gang om måneden.

6. I hvor høj grad føler du dig inkluderet i det sociale fællesskab?

Der er 19% af handelsskoleeleverne, som enten månedligt, sjældent eller aldrig føler sig inkluderet i det sociale fællesskab. Det er ca. hver femte, som går på en handelsskole, der aldrig, sjældent eller kun månedligt føler sig inkluderet, i det sociale fællesskab på skolerne. Dog er der 63%, som dagligt føler sig som en del af det sociale fællesskab.

Det har, for os, været vigtigt at finde ud af, om eleverne føler sig inkluderet i det sociale fællesskab. Det er vigtigt, at man har et godt socialt fællesskab i klassen og generelt på skolen, for at have lyst til at komme i skole. Det er intet mere demotiverende for en elev, end at komme i skole for slet ikke at snakke med andre. Venskaber og relationer til andre elever på skolen, er en stor faktor for at eleverne kommer i skole dag efter dag, for at få en uddannelse. Det er derfor af højeste prioritet, at alle eleverne har et godt socialt miljø, så de ikke dropper ud pga. det. Noget af det, som især er vigtigt, er at man har nogen at snakke med i klassen, for det er der, man ofte har det mest sociale samvær i løbet af sin ungdomsuddannelse. Det er vigtig for elevens trivsel og udvikling, at have venskaber, som kan arbejder sammen i gruppe eller bare snakke sammen i skolen.⁷

"Jeg synes ikke skolen gør så meget ud af det sociale fællesskab, selvom de giver udtryk for det."
og "Vi har et godt sammenhold i klassen, det er kun et problem på skolen." Disse citater er taget

⁷ http://skole-magasin.dk.avogadro.sui-inter.net/uploads/pdf/Skolen_januar_2010_web.pdf - Side 7

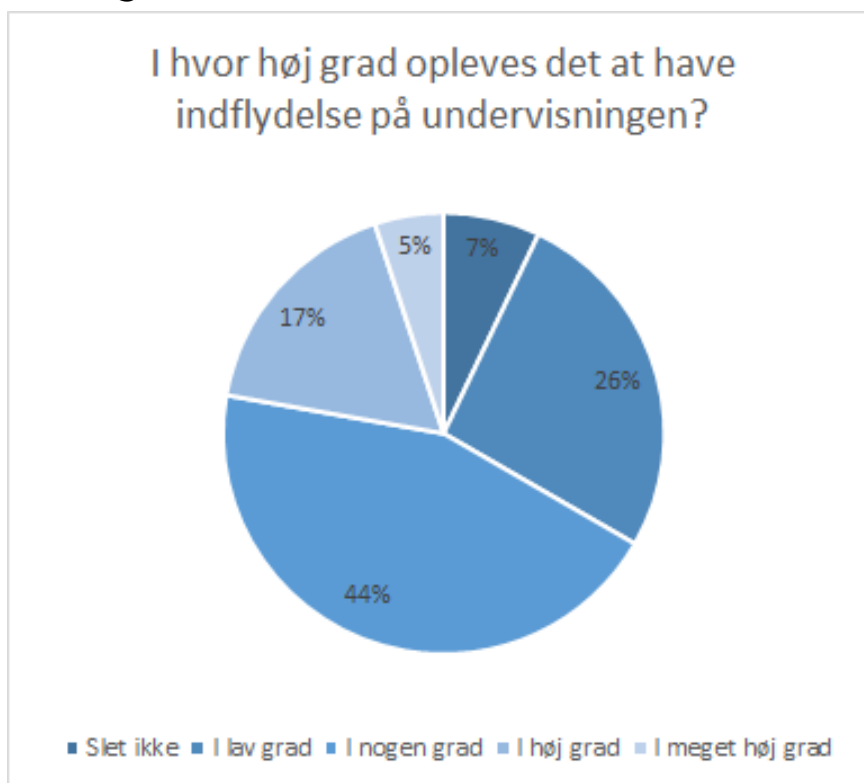
ud for at vise, at eleverne ikke mener, at skolerne gør nok ud af det sociale fællesskab uden for klasserne. Der er en tendens til at få gode venner i klasserne, men at eleverne ikke snakker med andre end klassekammeraterne betyder, at de ofte ikke føler sig inkluderet i det sociale fællesskab, når de går forbi så mange på skolen, de ikke har en relation til. Derfor skal der sættes mere fokus på problemet på skolen. Det er også i skolens interesser, at der er mindre chance, for at eleverne falder fra deres uddannelse.

"Jeg føler mig meget inkluderet, men kun fordi jeg i forvejen kendte dem, som jeg skulle gå i klasse med. Havde jeg ikke gjort det, så havde jeg ikke følt mig inkluderet, da der ikke bliver gjort noget ud af det sociale. Man skal gøre noget bedre for at føre eleverne sammen i starten af året. De forventer bare, at vi sætter os ved siden af hinanden, og så klarer vi resten selv, hvilket, efter min mening, er for dårligt."

Dette er en kommentar fra en, der har besvaret spørgsmålet, eleven føler sig inkluderet, dog ved eleven godt, at der ville være problemer med det sociale fællesskab, hvis ikke eleven allerede kendte mange af de andre elever. Det er ærgerligt, at skolerne er så dårlige til at gøre en indsats, for at eleverne får kendskab til hinanden, uden at have en tidligere relation. Der er en god pointe i det eleven siger her, med at starte så tidligt som muligt med at skabe relationer mellem klasserne, for jo tidligere man starter på relationerne, jo flere er der også at bygge på. Eleverne finder hurtigt 3-4 personer, de gerne vil bruge meget tid sammen med.

Skolerne begynder i højere grad at forvente, at eleverne bliver mere selvstændige, også i forhold til at skabe relationer. Derfor er det vigtigt, at skolen hjælper eleverne på vej, ved at lave tiltag for at forbedre det sociale.

7. I hvor høj grad opleves det at have indflydelse på undervisningen?

Til spørgsmålet om “I hvor høj grad opleves det at have indflydelse på undervisning?” svarer 7% af handelsskoleeleverne, at de slet ikke oplever at have indflydelse på den undervisning de modtager. Hver tredje svarer, at de slet ikke eller i lav grad oplever at have indflydelse på undervisningen, og i den store mellemgruppe er det 44% af eleverne.

Elevinddragelse i undervisningen er et ofte uudnyttet potentiale til at styrke faglighed, samfundsengagement og trivsel for eleverne. Derudover kan elevinddragelse fra lærere også have en væsentlig betydning for forbedring af relationen mellem elever og lærere, af elevens egen forståelse af læring og for kommunikationsformen i klasselokalet.

Kommentarerne fra eleverne fra undersøgelsen oplever generelt en diskurs om, at elevinddragelse ikke eksisterer, fordi det er lærerne, der bestemmer og tilrettelægger undervisningen. Der er f.eks. en kommentar fra én, der slet ikke oplever at have indflydelse på undervisningen: “Jeg oplever ikke, at jeg har nogen form for indflydelse på min egen undervisning, da lærerne bestemmer, og vi bare skal lytte. Undervisningen foregår altid ens.”, denne opfattelse er meget gennemgående for de af eleverne, der har valgt at uddybe deres besvarelse. Diskursen er gentagende for kommentarerne, uanset i hvilken grad eleverne oplever indflydelse. En person der oplever nogen grad af indflydelse: “Vi bestemmer jo ikke stoffet, vi lærer om.”. Elevinddragelse handler meget om, at lærerne inddrager eleverne i valg af emner, metoder og arbejdsformer, når det vurderes

hensigtsmæssigt, der er blot mange lærere, der ikke benytter dette i undervisningen: *“Jeg føler på ingen måde, at vi som elever har indflydelse på vores timer. Lærerne kommer ind i klassen med et i forvejen, meget nøje planlagt plan over hvad vi skal lave.”*

Der er dog nogle elever, der oplever en vis grad af indflydelse: *“Vi bestemmer ofte, hvordan vi selv vil lære de forskellige emner, andre gange har vi intet at skulle have sagt.”*, *“Det kommer meget an på hvilke timer og hvilken lærer, man har, de ældre lærere holder fast i de faste gamle rammer.. det er så trættende!”* og *“Nogle af lærerne er åbne nok for kritik og vil ændre på sin undervisning.. Mens andre bare siger, at det er sådan det er.”* Det er meget klart, at det er meget varierende alt efter læreren. Eleverne skulle gerne inddrages, hvis det er hensigtsmæssigt for undervisningen, og ikke kun inddrages, fordi læreren har de rette kompetencer til at inddrage eleverne.

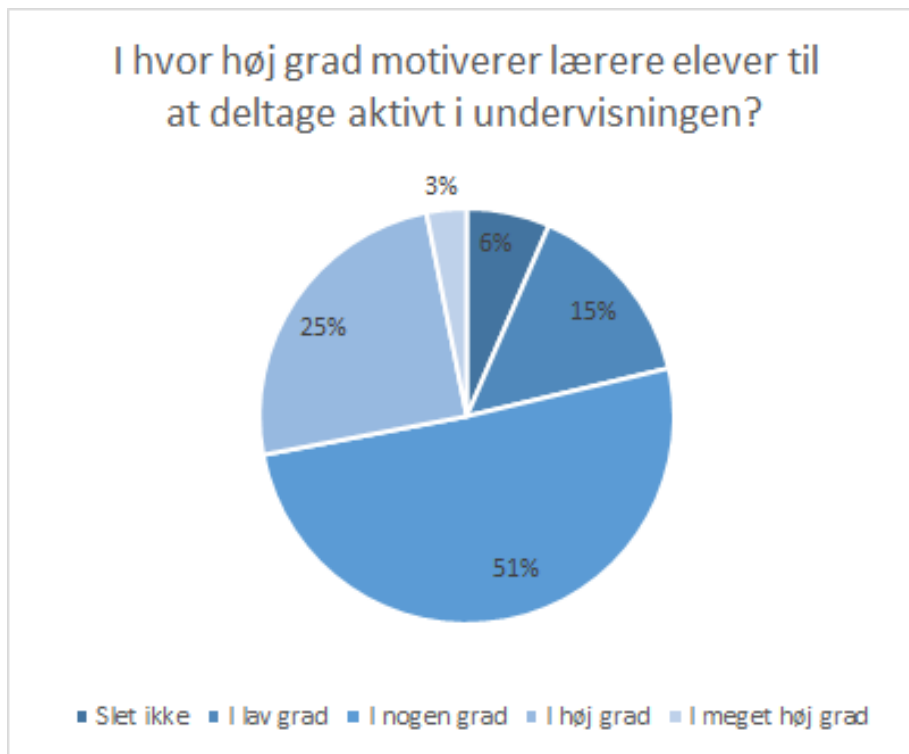
Generelt kan det ud fra undersøgelsen konkluderes, at der eksisterer en diskurs på skolerne om, at lærerne bestemmer alle undervisningsmetoder, og at man som elev ikke kan kræve elevinddragelse. Der er nogle fordele ved at øge graden af elevinddragelse og elevernes indflydelse på undervisningen, såsom fagligt løft og trivsel, hvilket i sidste ende er til gavn for både skole, lærere og elever.

Løsninger:

- Lærerne skal i højere grad inddrage eleverne i dialog i undervisningen og dermed ikke have så meget monologisk tale i undervisningen.
- Lærerne skal lytte til eleverne og respektere deres synspunkter.
- Lærerne skal have fokus på elevernes forforståelse i forhold til emnerne, der undervises i. Dette sker gennem mere dialogisk tale, lærere og elever imellem, hvor lærerne får større indblik i elevernes forståelse og kan koble undervisningsstoffet op på elevernes forforståelse.

Lærerne skal, når læreren vurderer det hensigtsmæssigt, inddrage eleverne i valg af emner, metoder og arbejdsformer.

8. I hvor høj grad motiverer lærere elever til at deltage aktivt i undervisningen?

Ud fra besvarelsen kan det ses, at 21% mener, at læreren ikke motiverer eleven til at deltage aktivt i undervisningen. Det er et problem, at det er hver 5 elev, som ikke føler sig motiveret til undervisningen af læreren. Der er 51% af eleverne, som siger, at de i nogen grad bliver motiveret af læreren, hvor det er nogle af deres lærere som motiverer dem til at deltage aktivt, mens andre lærere ikke gør det. Det er dog vigtigt at sætte fokus på, at der er 28% af eleverne, som oplever, at lærerne motiverer dem til at deltage aktivt i enten høj eller meget høj grad.

Hvis der ikke er nogen motivation fra lærerne, til at eleverne deltager aktivt i undervisningen, lægges alt ansvaret over på eleven, det kan blive et problem for eleven, som føler sig presset og har behov for hjælp. Det er svært for eleverne at føle, at de ikke kan blive motiveret af andre metoder, end ved at motivere dem selv. Det er underligt, at der er så mange lærere, der ikke er med til at hjælpe eleverne igennem deres uddannelser, for lærere såvel som eleverne må have det fælles mål, at få eleverne igennem, med den bedst mulige uddannelse. Det er en inspirationskilde for den enkelte elev, når ens lærer har humøret med sig og skaber motivation og god stemning i klassen. Det er vigtigt, at det ikke kun er eleven, som engagerer sig i sin skolegang. Det er også lærerens opgave at få eleven til at engagere sig endnu mere, gennem motiverende og relevant undervisning. Derfor er dette spørgsmål blevet inddraget i undersøgelsen, for at finde ud af om lærerne også gør dette.

"Lærere bruger ofte deres autoritet til at tvinge os til at lave noget, i stedet for at motivere os. Motivation skal man lede længe efter." og "Lærerne virker ikke særlig motiveret til at deltage i

undervisningen, så de motiverer ikke mig til at deltage mere aktivt i undervisningen.” Disse er kommentarer, som er blevet afgivet af elever, der besvarede, at læreren i svag grad motiverer eleven til at deltage aktivt i undervisningen. Her oplever eleverne, at det er autoriteten, som lærerne bruger for at få eleverne til at lave noget i undervisningen i stedet for at motivere, så eleverne føler, at det giver mening at lave dette. Hvis læreren har behov for at tvinge eleven til at være lave opgaverne, fordi læreren mistede elevens motivation for lang tid siden, er der behov for handling. Det er et problem, når læreren ikke føler sig motiveret til at undervise eleverne, fordi det smitter hurtigt af på eleven, som derfor også bliver demotiveret. Hvis man, som elev, har en lærer, der hurtigt forlader lokalet, så snart klokken ringer, er det svært for eleverne at føle sig relevante for læreren og dermed blive motiveret. Det er selvfølgelig ikke et krav, at læreren hver dag møder op med et kæmpe energiniveau, for man kan have en dårlig dag, men det skal være en undtagelse frem for normen.

”Der mangler mulighed for alternativ undervisning, der kan motivere.” Her er en elev, der konkret skriver et løsningsforslag til, hvordan man kan motivere eleverne, hvor det også kan motivere læreren. Det er noget, som ikke behøves at foregå hele tiden i undervisningen, men som er god til at afveksle fra den normale tavleundervisning.

”Nogle af lærerne er ligeglade med, om eleverne følger med i undervisningen, og andre lærere sørger for hele tiden at gøre undervisningen interessant, så eleverne følger med.” Dette er kommentarer fra nogle elever, som svarer, at læreren i nogen grad motiverer eleven til at deltage aktivt. Kommentarerne tegner et billede af, at nogle lærere er gode til at motivere og få alle med i undervisningen, men at andre lærere er meget dårlige til dette. Det er vigtigt, at man sætter fokus på begge slags lærere, for de kan hjælpe hinanden, ved mere sparring og læring. Det ville kunne understøtte den enkelte elev meget.

”Nogle af lærerne er faste på, hvem de vælger, så kan det være lige meget, om man sidder med en hånd oppe.” Dette er et eksempel på en elev, der har oplevet at blive ekskluderet til fordel for andre elever, som gøres ved aktivt ikke at vælge denne elev. Der kan være mange begrundelser for ikke at vælge en bestemt elev, men det er et problem, lige så snart eleven føler, at læreren overser personen med vilje, er det et problem. Det er et problem, som burde kunne afhjælpes ved dialog med læreren, men ofte oplever elever ikke at have den nødvendige relation til læreren, til at kunne adressere problemet. Det er vigtigt, at samspillet mellem elev og lærer er så godt som muligt, da det kan være med til mindske frafaldet, da læreren kan motivere og fastholde eleven.⁸

Løsninger:

- Brug af alternative undervisningsmetoder, hvilket vil give lærerne muligheder for at bruge alternative og konkrete værktøjer i undervisningen. Det skal dog være så differentieret undervisning, at det ikke ekskluderer den elev, der synes, at tavleundervisning er fantastisk. Det vil også kunne blive brugt, hvis der bliver indført sundhed og motion på

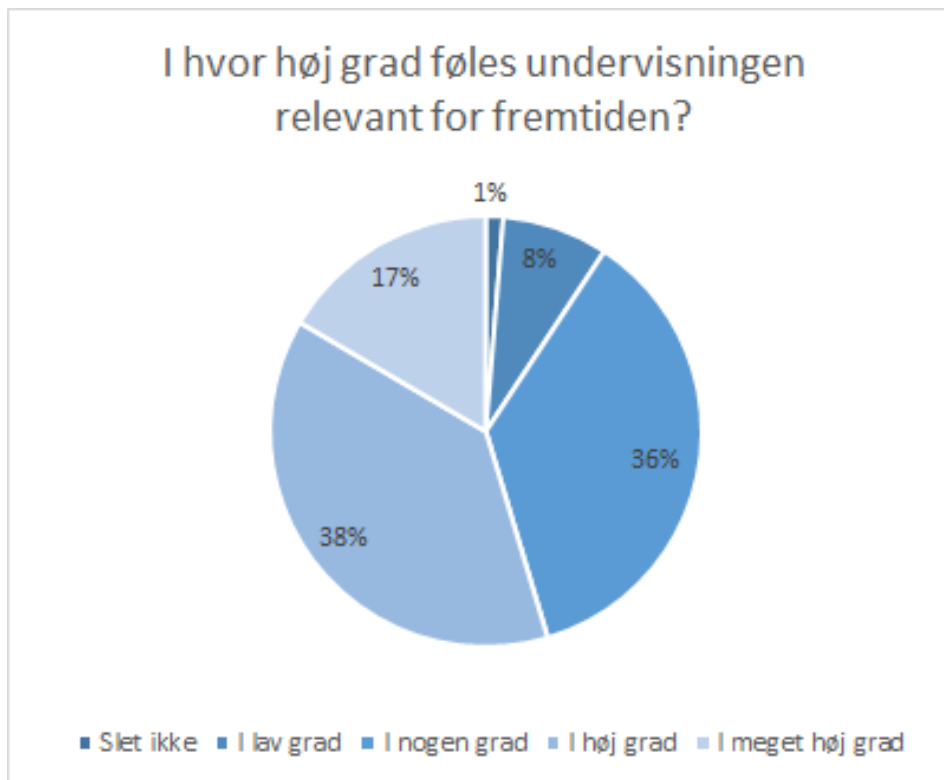
⁸ <http://dcum.dk/undervisningsmiljoe/undervisningsmiljoeer-paa-ungdomsuddannelser-elevenes-trivsel-laering-sundhed-o>

handelsgymnasierne, at man bruger det som incitament for at lave aktiv læring. Det er noget, som ville give et højt energiniveau i klassen.

- Åbne evalueringsdebatter i klassen, hvor eleverne kan evaluere hinandens indsats, hvor der dog stadig bliver set positivt på, at eleverne har en mening om undervisningsmetoderne. Hvis man skaber disse evalueringer internt i fagene, vil læreren kunne komme med sin kritik til elever, og det samme omvendt fra eleverne til læreren. Der ville dog blive en udfordring, da nogle af eleverne er bange for at udtale sig omkring læringsmetoder og lærerens undervisning, af frygt for at falde i karakter.
- Mindre konkurrence internt i systemet, hvor eleverne ikke skal kæmpe mod hinanden om at få de bedste karakterer. Det sker i højere grad, i dag, at lærerne giver karakterer i en klasse, ved at rangere eleverne i forhold til hinanden, i stedet for at vurdere deres faglige niveau i forhold til pensum og det faglige stof i faget generelt.

9. I hvor høj grad føles undervisningen relevant for fremtiden?

Her har vi spurgt eleverne, om hvorvidt de finder den undervisning, de modtager, relevant for sig selv i fremtiden. Det handler primært om indholdet af faget, om man føler, at man kan bruge det fremover. Det skyldes, at når vi har været rundt på handelsskolerne, har vi overvejende ofte hørt, at de ikke føler, der er "handel" nok over deres undervisning. Det er 17% af respondenter der siger, at deres undervisning er relevant i meget høj grad. Det er 38% af respondenter der oplever, at deres undervisning er relevant i høj grad. Det er 36% af respondenter der siger, at deres undervisning er i nogen grad relevant for dem.

Det er altså omkring 54% der siger, at de føler, at deres undervisning er relevant. Det er godt for handelsskolen, at over 50% siger, at det er relevant, fordi det er meningen med læringen, at vi skulle kunne binde den sammen med erhvervslivet. Det er et problem, at der er 36% af eleverne som føler, at det kun er nogle af deres fag, som er virkelighedsnære. Ud fra respondenternes kommentarer mener de, at undervisningen er relevant i nogen grad, fordi de oplever, at nogle af fagene giver mening, og andre fag er virkelighedsfjerne. Det er et problem, når elever oplever nogle fag som irrelevante og virkelighedsfjerne, da det er viden og fag, man kan anvende efter færdiggjort uddannelse, og som giver eleverne motivation til at lære, fordi vi kan se koblingen mellem teori og praksis, og vi kan forstå, hvad vi skal bruge det til.

"I nogle fag er det hele tiden, i andre er det ikke så ofte.", "Bare ikke med hensyn til matematik.", "Dog ikke når vi læser tekster om middelalderen, og alt muligt ligegyldigt i dansk." og "Alle fag med

tal, VØ, AØ og matematik er relevante. Kommer aldrig til at analysere et billede i fremtiden." Dette er nogle af de kommentarer, som eleverne har afgivet. De har svaret, at deres fag opleves som relevante for dem, set fremadrettet. Det lægger op til, at der er fag, som har høj relevans for eleverne fremover, hvilket også er den holdning, vi ofte hører fra elever på de forskellige skoler. Der er dog undtagelser, som vi skal rette op på.

"I nogle fag som samtidshistorie og dansk føler jeg ikke, at vi kan bruge det vi lærer til noget.", "Afhænger af faget, samt hvad du vil efter den videregående uddannelse. Utroligt at man skal lære om 2. gr ligninger og hvad der nu ellers måtte være, men jeg har stadig ikke lært, hvordan man køber et hus, betaler tilbage på lån eller andre samfundsrelevante udfordringer!", "Det kommer meget an på emnet og faget. I nogle fag er det meget relevant for mig, og i nogle fag kan jeg slet ikke se, hvad jeg skal bruge det til. Det skyldes især, at lærerne ikke formår at komme med en konkret plan for, hvad det er, vi skal lære, og hvad vi skal bruge det til", "Ved ikke om det vi laver i dansk er nyttigt overhovedet." og "Vi har også mange emner der er fuldkommen irrelevante." Som det er tydeligt i disse kommentarer, er det forskelligt fra fag til fag, og fra elev til elev, hvad der føles som relevant. Det er derfor vigtigt, at eleverne oplyses i deres uddannelsesvalg. Der bør ses på fag som dansk og samtidshistorie, som er nogle af de fag, der skal laves om på for at passe til handelsskolen. Det skal gøre, at man får eleverne til at føle, at de ikke bare er en del af et strømlinet uddannelsessystem, men et system der giver mening for den enkelte elev. Det er ikke kun pensum, der gør, at fagene føles virkelighedsfjerne, det er også, hvordan lærerne vælger at inddrage forskellige aspekter i undervisningen. Undervisningsmetoder, som kan anvendes ift. at gøre undervisningen mere virkelighedsnær og relevant for eleverne, ville være at inddrage virksomheder, eleverne og bare fortælle dem hvad dette kunne bruges til i praksis og i cases.

Det er også et problem, at der i højere grad er en kultur i uddannelsessystemet, hvor man skal lære for at kunne gå til eksamen. Det som mange af eleverne oplever er, at læreren siger, at det kun skulle læres, så man kunne gå til eksamen i det. Man vælger uddannelse ud fra det man gerne vil vide mere om - ikke om det man helst vil gå til eksamen i.

Vi har inddraget en kommentar fra en af eleverne, der har besvaret undersøgelsen. Sally Morks, som går på Aarhus Købmandsskole Viborgvej, oplever til dagligt problemer med relevans i hendes undervisning: *"Jeg er faktisk ret vild med historiefaget, og jeg synes, det er vigtigt at kende sin historie, også som handelsskoleelev. Desværre oplever jeg alt for ofte, at den undervisning, jeg modtager, virker helt irrelevant, taget min studieretning i betragtning. Ofte bliver historieundervisningen nærmest til historiefortælling, og vi perspektiverer ikke de historiske begivenheder til nutiden. Derudover ser vi alt for lidt på den handelsfaglige relevans i at kende historien. Jeg vil helt vildt gerne blive undervist i handelens historiske udvikling, fordi det kan give mig en bedre forståelse af, hvordan samfundet hænger sammen i dag."*

Løsninger:

- Højere grad af samarbejde med lokale virksomheder. Samarbejdet mellem virksomhederne og elever, skal være casebaseret. De cases som eleverne skal arbejde med, kan hjælpe virksomheden med at udvikle sig. Når eleverne er i gang med at lære noget i skolen, kan det sagtens kobles op på virksomheder, f.eks. hvis man har logistik, vil man kunne prøve at

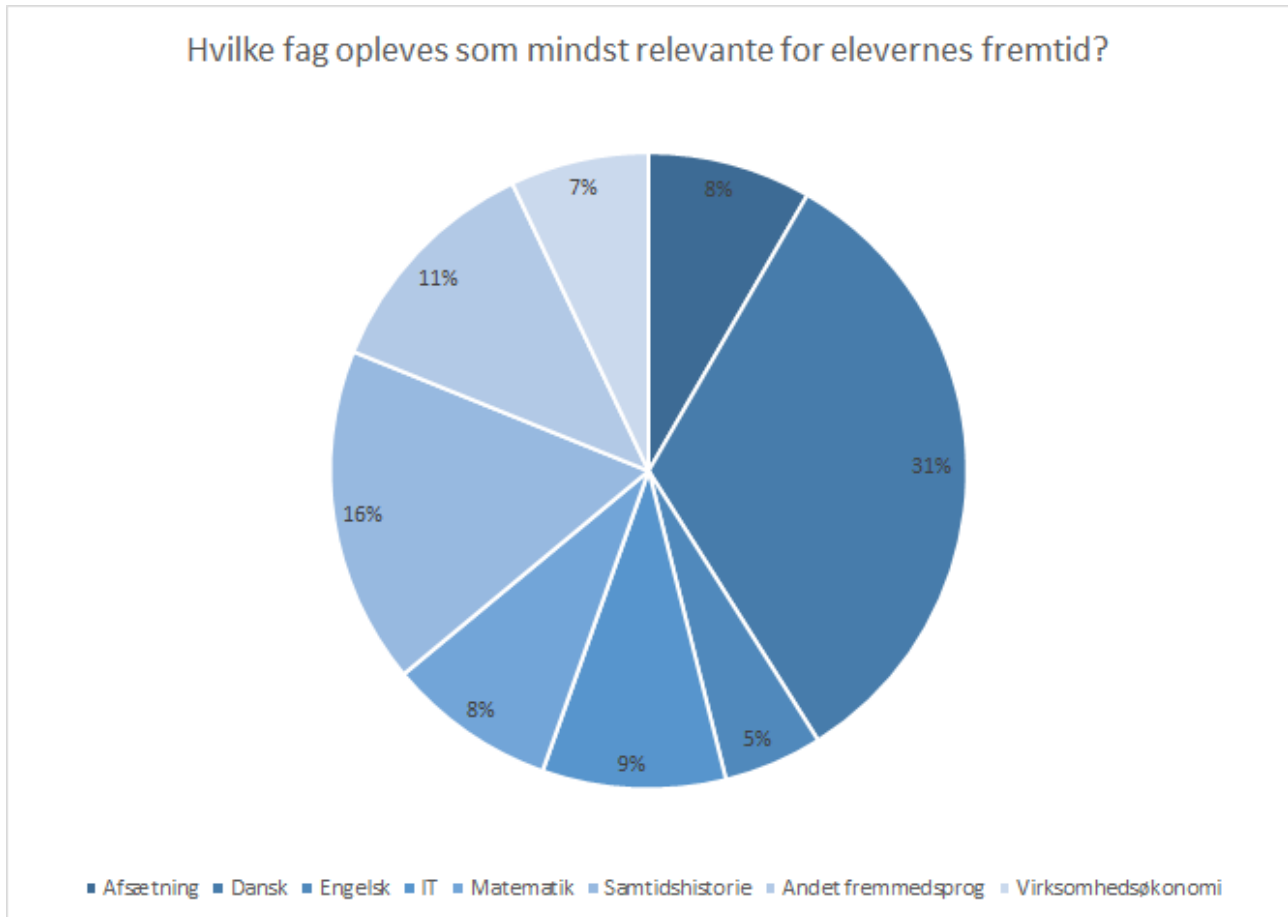
optimere denne virksomheds logistik. Det er dog vigtigt med cases der gør, at eleverne har indflydelse på virksomheden, så deres motivation ikke bliver trukket i bund af virksomheden.⁹

- Inddragelse af eleverne i undervisningen, så de får medbestemmelse over deres undervisning. Eleverne kan mærke, at faget bliver virkelighedsnært, når eleven får indflydelse på, hvad de gerne vil lære om. Det vil give muligheden for at tilrettelægge undervisning ud fra elevernes præmisser.
- Indflydelse på pensum for uddannelsesstederne i samarbejde med eleverne. Der skal være nogle overordnede rammer bestemt fra politisk hold omkring, hvad eleverne skal lære. Men det er vigtigt at give dem muligheden for, at kunne lave forløb omkring relevante ting, såsom handelskorrespondancebreve, CV osv. De rammer, som er bestemt fra politisk hold, skal der dog også være mulighed for at ændre i.

⁹ <http://www.blivklog.dk/Metoder/Metoder-til-undervisning/Casebaseret-undervisning.aspx>

10. Hvilke fag opleves som mindst relevante for elevernes fremtid?

Her er der blevet stillet et spørgsmål til respondenterne, om hvilke fag de føler mindst relevante. De kunne skrive i kommentarfeltet, hvilke de følte mindst relevante. Det er dog vigtigt at kigge på hver enkelt begrundelse for, hvorfor fagene ikke har relevans.

Besvarelsen giver hurtigt et overblik over hvilke fag, der ikke føles relevante for eleverne. Det er altså disse fag, som trækker ned på elevernes motivation. Det er samtidshistorie og dansk, som hurtigt bliver de to, der opleves mindst relevante. Det er 33% af alle respondenterne, som har sagt, at de synes, at dansk er mindst relevant. Det er 16% af alle respondenterne, som har svaret, at de synes samtidshistorie er mindst relevant for dem. Det er halvdelen af respondenterne, som enten oplever, at samtidshistorie eller dansk er mindst relevante.¹⁰

Disse fag er med til at skabe lav motivation for den enkelte elev, når man ikke føler, det relevant for fremtiden, er det sjældent at man følger med. Det største problem er, at undervisningen ikke er brugbar, når man er færdig med skolen, men noget som man kun kan bruge, hvis man læser videre. Der er behov for, at eleverne lærer mere, som de konkret kan bruge i erhvervslivet. Det er

¹⁰ Forbehold: Man har også spurgt 1.g elever, som ikke har haft samtidshistorie endnu, og derfor ikke kender til faget.

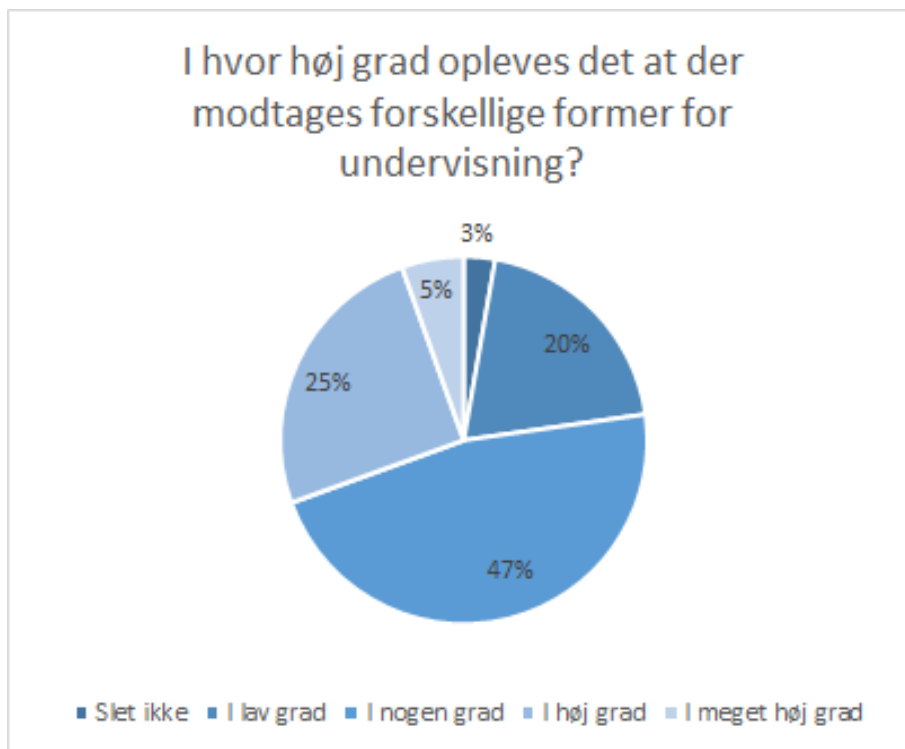
dog vigtigt, at faget også kan blive mere relevant, ved at læreren bruger forskellige metoder at undervise på. Hvis eksemplerne i undervisningen er forældet, vil det være endnu sværere at relatere til.

"Erhvervsret, IØ – Læreren vi har til Erhvervsret snakker og snakker. Timerne bliver meget kedelige, og vi laver det samme hele tiden. Læser et kapitel, besvarer spørgsmål og gennemgår dem i klassen. Det kan sagtens tage to timer at gennemgå 10 spørgsmål, grundet at vores lærer snakker så meget. – Læreren i IØ er bare ikke god til at lære fra sig. Hele klassen ønsker ikke at få hende igen." Dette er en kommentar, som er kommet til dette spørgsmål. Det er en generel holdning i kommentarerne, hver gang kommentaren ikke omhandler samtidshistorie, dansk eller IT, at læreren mangler pædagogiske midler til at hjælpe klassen. Det kan altså være læreren, som skaber den manglende relevans, hvilket er et problem, hvis eleverne oplever faget som irrelevant, hvis den manglende relevans stammer fra læreren og dennes undervisningsmetoder. Det er en vigtig del af undervisningen, at eleverne oplever, at undervisningen er forudsigelig, da det også gør, at eleven føler, at faget er irrelevant.

"I folkeskolen hadede jeg samfundsfag. I 1.g afsluttede jeg med et 12 tal, det handler om fagets indhold, men ligeså meget læreren." Der bliver dog ofte snakket om, at det er elevernes egen skyld, at de ikke får bedre karakterer, det er forkert, det skal overvejes, om hvorvidt eleven kan se relevansen i det, der undervises i, og om læreren er god til at motivere eleven til at give det en ekstra skalle i undervisningen. Hvis man bliver ved med at give eleverne skylden og ikke kigger på indholdet i faget, vil man ramme forkert mange gange.

"Spansk og samfundsfag – Jeg vil gerne være handelsøkonom, jeg har ikke rigtig brug for andet end engelsk og dansk. Samfundsfag er det eneste tal der ikke har indflydelse på min uddannelse." Det er et problem, at elever bliver straffet for at have valgt sin uddannelse på forhånd, for eleven skal have en masse fag, som denne ikke har lyst til eller behov for, og eleven risikerer at få dårlige karakterer i de fag. Når eleven ved, at man ikke skal bruge fagene til videre uddannelse, oplever eleven fagene som mindre relevante.

11. I hvor høj grad opleves det at der modtages forskellige former for undervisning?

På handelsskolerne er der en tendens til, at eleverne oplever deres undervisning ensformig, og kun 30% af de spurgte elever oplever i høj eller meget høj grad, at de modtagne undervisningsformer varierer. Samtidig oplever 69% af de spurgte elever slet ikke, i lav grad eller i nogen grad, at de modtagne undervisningsformer varierer.

En varieret undervisning gør, at uddannelserne bliver mere rummelige over for forskellige elever, fordi den i dens form vil kunne engagere flere forskellige typer elever. Ved en varieret undervisning kan eleverne blive mere motiverede for læring. En undervisning, der ikke er varieret, kan få fagene til at fremstå mere uklare, fordi det måske kan være svært for elever at huske den ene time fra den anden time, da de kan minde meget om hinanden.

Nogle elever har meget positive oplevelser af undervisningen: *"Alle lærerne har fantastiske undervisningsformer, og jeg har dyb respekt for deres arbejde. Undervisningen varierer fra lærer til lærer, hvor i folkeskolen var det slavisk gennemgang af bøgerne i alle fag, så gymnasiet er meget bedre"*. Selvom kommentaren i udgangspunktet er meget positiv, bør man dog være opmærksom på, at det at sammenligne en HHX med folkeskolen, kan være fejlagtigt, fordi det faktum, at handelsgymnasiet er bedre til at undervise varieret, ikke nødvendigvis betyder, at det er tilstrækkeligt.

Mange af eleverne giver udtryk for, at undervisningsformerne er meget lidt, eller slet ikke varierende: *"Det er altid det samme."*, *"Vi laver det samme hver gang."*, *"Det er sjældent jeg oplever andet end tavleundervisning, hvor vi bare skal lytte."*, *"Det er altid forelæsning eller gruppearbejde."*, *"Det er meget det samme, og det kan hurtigt blive kedeligt."* og *"Det er i et fåtal af fagene, hvor det ikke er tavleundervisning plus efterfølgende opgaver"*. Der er en generel tendens til, at mange elever oplever en undervisning, der består af tavleundervisning/forelæsninger, hvilket der ses negativt på. Eleverne efterlyser i høj grad andre undervisningsmetoder, men har svært ved at komme med forslag til alternative løsninger. Dette kan skyldes, at eleverne måske har meget lille erfaring med alternative undervisningsformer. At eleverne i så høj grad giver udtryk for, at undervisningsformerne gang på gang er ens, kan have en negativ konsekvens for elevernes motivation, fordi det hurtigt kan blive kedeligt for dem at gå i skole, hvis dagene bliver for ens. En undervisning, der ikke er varierende, kan også få eleverne til at føle, at de ikke bliver udfordret nok, fordi de kun får lov til at arbejde på få måder, hvorimod de ønsker at blive udfordret i måden, de bliver undervist på, således at de kan tilegne sig evner til at lære og arbejde på mange forskellige måder.

Flere af eleverne, der i nogen grad oplever at modtage varieret undervisning, anser deres læreres rolle som afgørende: *"Der er diversitet i lærernes måde at undervise, men ikke som sådan i den enkelte lærers undervisning."*, *"Mange lærere har jo en fast rutine."*, *"Undervisningen er varierende fra fag til fag og tilpasses ofte efter energiniveauet."*, *"Vi får tit anderledes slags undervisning, det er de enkelte lærer der tager initiativ"* og *"Det kommer an på, hvilke lærere jeg har."*. Lærerne spiller altså en stor rolle når det handler om variationen af undervisningsformerne. Mange af eleverne oplever, at lærerne hver for sig ikke varierer deres undervisning, men at formerne varierer fra lærer til lærer, hvilket sikrer en vis grad af variation. Der kan dog fra eleverne side være behov for mere end blot variation mellem fagene, men også i selve fagene. Fag, der kun bliver undervist i med én bestemt metode, kan påvirke bestemte grupper af elever meget, fordi det måske kan gøre, at de helt kobler af på det fag, fordi den brugte undervisningsmetode ikke er tilstrækkelig i forhold til elevens måde at indlære på. Dette kan i sidste ende betyde, at nogle elever bliver væsentligt ringere stillet for at kunne klare sig godt i bestemte fag. De tidligere beskrevne, ofte meget brugte undervisningsformer, er meget klassiske undervisningsformer, der har været i brug meget længe, og måske også oftest bruges af lærere, der selv er blevet undervist på samme måde. Lærerne kan uden problemer stille sig mere kritiske overfor begrebet undervisning, og de bør turde at tage andre undervisningsformer i brug. Det kræver dog, at lærerne er bevidste om, hvilke alternative undervisningsformer der findes.

Løsninger:

- Lærerne skal have mere uddannelse i, hvordan de underviser varieret.
- Lærerne skal løbende have efteruddannelse, der skal opdatere deres evner til varieret undervisning.
- Lærerne skal have mere tid, til løbende at ændre i forløb, således at de bliver tilpasset efter holdet.
- Eleverne skal i højere grad inddrages i beslutningerne om, hvordan undervisningen skal udformes.

12. Andre bemærkninger

Til sidst i undersøgelsen har de deltagende elever haft mulighed for at fortælle os om noget, de ikke synes, blev berørt i undersøgelsen, eller hvis de havde andet at kommentere. Her er der flere gennemgående ting, såsom at lærere ikke er motiverede, lærere der mangler værktøjer til undervisningen og sågar en ledelse, som har haft en indflydelse på, hvilke lærere der er på skolen. Mange oplever altså, at lærerne er et stort problem. En elev påpeger det rigtig fint med denne kommentar:

“Jeg synes, i forhold til at skulle have en nice skoledag hver dag, man skal arbejde rigtig meget på at motivere lærerne til at have lyst til at undervise. Mange lærere har egentlig ikke lyst til at undervise, og derved motiverer det heller ikke eleverne. Alligevel er det eleverne, der får en skideballe for ikke at være motiveret.”

Det understreger rigtig fint vigtigheden i motiverede lærere. For mange elever vil rigtig gerne lære, men det kræver også, at undervisningen er motiverende. Det er selvfølgelig ikke kun lærerne, selvom mange oplever det, men også undervisningsformen.

For at undervisningsformerne bliver mere motiverende for eleverne kræver det, at lærerne har værktøjerne til at kunne ændre undervisningsformerne. En elev påpeger det rigtig fint med denne kommentar, hvor der også menes, at der skal være flere projekter i løbet af skoleåret:

“Flere lærere mangler værktøjer til arbejdsformer og undervisningsformer, så de kan variere mere. Jeg vil gerne have flere projekter i løbet af skoleåret.”

Projekter kan være med til at motivere elever, da det er en anderledes måde at arbejde på end den, eleverne er vant til. Dertil kan projekterne kombineres, men også køres i enkelte fag, så eleverne oplever, hvordan man kan anvende forskellig teori i virkelige problemstillinger.

En anden elev er frustreret over ledelsen på skolen:

“Ledelsen på vores skole tager ikke højde for elevernes ønsker. Samtlige lærere er blevet skiftet ud inden for de seneste år, de nye tiltag har været elendige og uden nytte for hverken lærer eller elever. Ledelsen bør se på problemet, i stedet for at lade kritikken prelle af på dem.”

Hverdagen, som elev, oplever flere elever som et problem. Mange pointerer, at med lange skoledage, mange lektier og mange timers afleveringer om ugen, så er livet som elev mere end et fuldtidsarbejde. Der er en ud af flere elever, der beskriver det her:

“Kortere skoledage! Mange timer bliver brugt til noget, som er irrelevant, og det er svært at nå at lave alle sine lektier og afleveringer, når man kommer hjem, da man også har et liv ved siden af skolen!”

Derudover beskriver flere elever de fysiske rammer som ikke særlig indbydende og ønsker flere muligheder i pauserne, samt steder, hvor man kan sidde og hygge, men også bruge til gruppearbejde. Nogle elever oplever også, at der ikke er særlig rent på skolen. De oplever madrester rundt omkring, og at der generelt er beskidt på skolen.